

ĐẠI CƯƠNG MẠCH ĐIỆN DAO ĐỘNG

I. LÝ THUYẾT

1. Đại cương của mạch dao động

■ Bảng tóm tắt

Đại lượng vật lý	Ký hiệu	Công thức	Ghi chú
1. Điện tích giữa hai bản tụ điện	$q(C)$	$q = q_0 \cos(\omega t + \varphi)$ $= q_0 \sin(\omega t + \varphi + \frac{\pi}{2})$	$q_0 = CU_0$
2. Dòng điện trong mạch	$i(A)$	$i = -\omega q_0 \sin(\omega t + \varphi)$ $= \omega q_0 \sin(\omega t + \varphi + \frac{\pi}{2})$	- I sớm pha hơn q góc $\pi/2$. - $I_0 = \omega q_0 = \frac{q_0}{\sqrt{LC}}$
3. Điện áp giữa hai bản tụ	$u(V)$	$u = \frac{q}{C} = U_0 \cos(\omega t + \varphi)$	- u trễ pha hơn i góc $\pi/2$ - u cùng pha với q.
4. Cảm ứng từ	$B(T)$	$B = B_0 \cos(\omega t + \varphi + \frac{\pi}{2})$	B cùng pha với i
5. Tần số góc	$\omega(\text{rad/s})$	$\omega = \frac{1}{\sqrt{LC}}$	- Độ tự cảm L(H) - Điện dung C(F)

■ Bảng bội số và ước số các đại lượng:

L: độ tự cảm, đơn vị henry(H)	C: điện dung đơn vị là Fara (F)	f: tần số đơn vị là Héc (Hz)
1mH = 10^{-3} H [mili (m) = 10^{-3}]	1mF = 10^{-3} F [mili (m) = 10^{-3}]	1KHz = 10^3 Hz [kilô = 10^3]
1μH = 10^{-6} H [micro(μ) = 10^{-6}]	1μF = 10^{-6} F [micro(μ) = 10^{-6}]	1MHz = 10^6 Hz [Mêga(M) = 10^6]
1nH = 10^{-9} H [nanô (n) = 10^{-9}]	1nF = 10^{-9} F [nanô (n) = 10^{-9}]	1GHz = 10^9 Hz [Giga(G) = 10^9]
	1pF = 10^{-12} F [picô (p) = 10^{-12}]	

■ Chú ý:

- Biểu thức tính chu kỳ, tần số: $T = \frac{2\pi}{\omega} = 2\pi\sqrt{LC}$; $f = \frac{\omega}{2\pi} = \frac{1}{2\pi\sqrt{LC}}$

- Công thức tính điện dung của tụ điện phẳng: $C = \frac{\epsilon S}{k \cdot 4\pi d}$,

Trong đó d là khoảng cách giữa hai bản tụ điện.

- Nếu $C_1 \leq C \leq C_2 \rightarrow \begin{cases} 2\pi\sqrt{LC_1} \leq T \leq 2\pi\sqrt{LC_2} \\ \frac{1}{2\pi\sqrt{LC_2}} \leq f \leq \frac{1}{2\pi\sqrt{LC_1}} \end{cases}$

Bài tập lý thuyết

Câu 1: Mạch dao động điện từ điều hoà có cấu tạo gồm

- A. nguồn một chiều và tụ điện mắc thành mạch kín.
- B. nguồn một chiều và cuộn cảm mắc thành mạch kín.
- C. nguồn một chiều và điện trở mắc thành mạch kín.
- D. tụ điện và cuộn cảm mắc thành mạch kín.

Câu 2: Mạch dao động điện từ điều hoà LC có chu kỳ

- A. phụ thuộc vào L, không phụ thuộc vào C.
- B. phụ thuộc vào C, không phụ thuộc vào L.
- C. phụ thuộc vào cả L và C.
- D. không phụ thuộc vào L và C.

Câu 3: Mạch dao động điện từ điều hoà gồm cuộn cảm L và tụ điện C, khi tăng điện dung của tụ điện lên 4 lần thì chu kỳ dao động của mạch

- A. tăng 4 lần.   B. tăng 2 lần.   C. giảm 4 lần.   D. giảm 2 lần.

Câu 4: Mạch dao động điện từ điều hoà gồm cuộn cảm L và tụ điện C, khi tăng độ tự cảm của cuộn cảm lên 4 lần thì tần số dao động của mạch

- A. tăng 4 lần.   B. tăng 2 lần.   C. giảm 4 lần.   D. giảm 2 lần.

Câu 5: Mạch dao động điện từ gồm cuộn cảm L và tụ điện C. Khi tăng độ tự cảm lên 16 lần và giảm điện dung 4 lần thì chu kỳ dao động của mạch dao động sẽ

- A. tăng 4 lần.   B. tăng 2 lần.   C. giảm 2 lần.   D. giảm 4 lần

Câu 6: Muốn tăng tần số dao động riêng mạch LC lên gấp 4 lần thì

- A. tăng điện dung C lên gấp 4 lần.   B. giảm độ tự cảm L còn L/16.
C. giảm độ tự cảm L còn L/4.   D. giảm độ tự cảm L còn L/2.

Câu 7: Cường độ dòng điện tức thời trong mạch dao động LC có dạng $i = 0,02\cos(2000t)\text{A}$. Tụ điện trong mạch có điện dung 5 μF . Độ tự cảm của cuộn cảm là

- A. L = 50 mH.   B. L = 50 H.   C. L = $5 \cdot 10^{-6}$ H.   D. L = $5 \cdot 10^{-8}$ H.

Câu 8: Mạch dao động LC có điện tích trong mạch biến thiên điều hoà theo phương trình $q = 4\cos(2\pi \cdot 10^4 t)\mu\text{C}$. Tần số dao động của mạch là

- A. f = 10 Hz.   B. f = 10 kHz.   C. f = 2π Hz.   D. f = 2π kHz.

Câu 9: Một mạch dao động LC lý tưởng gồm cuộn thuần cảm có độ tự cảm L = $1/\pi$ (mH) và một tụ điện có điện dung $C = \frac{4}{\pi}$ (nF). Chu kỳ dao động của mạch là

- A. T = $4 \cdot 10^{-4}$ (s).   B. T = $2 \cdot 10^{-6}$ (s).   C. T = $4 \cdot 10^{-5}$ (s).   D. T = $4 \cdot 10^{-6}$ (s).

Câu 10: Một mạch dao động LC gồm một cuộn cảm có độ tự cảm $L = \frac{1}{\pi}$ (H) và một tụ điện có điện dung C. Tần số dao động riêng của mạch là 1 MHz. Giá trị của C bằng

- A. $C = \frac{1}{4\pi}$ (pF).   B. $C = \frac{1}{4\pi}$ (F).   C. $C = \frac{1}{4\pi}$ (mF).   D. $C = \frac{1}{4\pi}$ (μF).

Câu 11: Một mạch dao động điện từ LC lý tưởng gồm cuộn cảm thuần độ tự cảm L và tụ điện có điện dung thay đổi được từ C_1 đến C_2 . Mạch dao động này có chu kỳ dao động riêng thay đổi trong khoảng từ

- A. $T_1 = 4\pi\sqrt{LC_1} \rightarrow T_2 = 4\pi\sqrt{LC_2}$ B. $T_1 = 2\pi\sqrt{LC_1} \rightarrow T_2 = 2\pi\sqrt{LC_2}$
C. $T_1 = 2\sqrt{LC_1} \rightarrow T_2 = 2\sqrt{LC_2}$ D. $T_1 = 4\sqrt{LC_1} \rightarrow T_2 = 4\sqrt{LC_2}$

Câu 12: Một mạch dao động LC gồm cuộn cảm thuần có độ tự cảm L = 64 (mH) và tụ điện có điện dung C biến thiên từ 36 (pF) đến 225 (pF). Tần số riêng của mạch biến thiên trong khoảng nào?

- A. 0,42 kHz $\rightarrow$ 1,05 kHz.   B. 0,42 Hz $\rightarrow$ 1,05 Hz.
C. 0,42 GHz $\rightarrow$ 1,05 GHz.   D. 0,42 MHz $\rightarrow$ 1,05 MHz.

II. PHÂN DẠNG BÀI TẬP

Dạng 1: Ghép tụ điện

■ Ghép nối tiếp

$$\frac{1}{C_b} = \frac{1}{C_1} + \frac{1}{C_2} \Rightarrow \begin{cases} \frac{1}{T_{nt}^2} = \frac{1}{T_1^2} + \frac{1}{T_2^2} \leftrightarrow T_{nt} = \frac{T_1 T_2}{\sqrt{T_1^2 + T_2^2}} \\ f_{nt}^2 = f_1^2 + f_2^2 \leftrightarrow f_{nt} = \sqrt{f_1^2 + f_2^2} \end{cases}$$

Với cách ghép nối tiếp sẽ làm nâng cao tần số và giảm chu kỳ.

■ Ghép song song

$$C_b = C_1 + C_2 \Rightarrow \begin{cases} T_{ss}^2 = T_1^2 + T_2^2 \leftrightarrow T_{ss} = \sqrt{T_1^2 + T_2^2} \\ \frac{1}{f_{ss}^2} = \frac{1}{f_1^2} + \frac{1}{f_2^2} \leftrightarrow f_{ss} = \frac{f_1 f_2}{\sqrt{f_1^2 + f_2^2}} \end{cases}$$

Với cách ghép nối tiếp sẽ làm nâng cao chu kỳ và giảm tần số.

VD1: Một mạch dao động điện từ khi dùng tụ C_1 thì tần số dao động riêng của mạch là $f_1 = 3$ (MHz). Khi mắc thêm tụ C_2 song song với C_1 thì tần số dao động riêng của mạch là $f_{ss} = 2,4$ (MHz). Nếu mắc thêm tụ C_2 nối tiếp với C_1 thì tần số dao động riêng của mạch sẽ bằng

A. $f_{nt} = 0,6 \text{ MHz}$.

B. $f_{nt} = 5 \text{ MHz}$.

C. $f_{nt} = 5,4 \text{ MHz}$.

D. $f_{nt} = 4 \text{ MHz}$.

Hướng dẫn

- Hai tụ mắc song song nên C tăng $\rightarrow f$ giảm $\rightarrow \frac{1}{f_{ss}^2} = \frac{1}{f_1^2} + \frac{1}{f_2^2} \leftrightarrow \frac{1}{f_2^2} = \frac{1}{f_{ss}^2} - \frac{1}{f_1^2} = \frac{1}{2,4^2} - \frac{1}{3^2} \rightarrow f = 4 \text{ (MHz)}$.

- Hai tụ mắc nối tiếp nên C giảm $\rightarrow f$ tăng $\rightarrow f^2 = f_1^2 + f_2^2 \leftrightarrow f = \sqrt{f_1^2 + f_2^2} = \sqrt{3^2 + 4^2} = 5 \text{ (MHz)}$.

VD2: Một mạch dao động lý tưởng gồm cuộn cảm thuần L và tụ C mắc nối tiếp. Để chu kỳ dao động của mạch tăng 3 lần thì ta có thể thực hiện theo phương án nào sau đây?

A. Thay L bằng L' với L' = 3L.

B. Thay C bằng C' với C' = 3C.

C. Ghép song song C với C' với C' = 8C.

D. Ghép song song C với C' với C' = 9C.

Hướng dẫn

- $T_x > T \Rightarrow$ phải ghép tăng C hoặc giảm L.

- Lập tỉ số: $\frac{T_x}{T} = 3 = \sqrt{\frac{C_x}{C}} \Rightarrow C_x = 9C \Rightarrow C' = 8C$ (Cách ghép song song)

- Chọn C.

Bài tập

Câu 13: Một mạch dao động LC lý tưởng gồm cuộn cảm thuần có độ tự cảm không đổi, tụ điện có điện dung C thay đổi. Khi $C = C_1$ thì tần số dao động riêng của mạch là $f_1 = 7,5 \text{ MHz}$ và khi $C = C_2$ thì tần số dao động riêng của mạch là $f_2 = 10 \text{ MHz}$. Nếu $C = C_1 + C_2$ thì tần số dao động riêng của mạch là

A. $f = 6 \text{ MHz}$.

B. $f = 12,5 \text{ MHz}$.

C. $f = 2,5 \text{ MHz}$.

D. $f = 17,5 \text{ MHz}$.

Câu 14: Một mạch dao động khi dùng tụ C_1 thì tần số dao động của mạch là $f_1 = 30 \text{ kHz}$, khi dùng tụ C_2 thì tần số dao động riêng của mạch là $f_2 = 40 \text{ kHz}$. Khi mạch dùng 2 tụ C_1 và C_2 nối tiếp thì tần số dao động của mạch là

A. 35 kHz .

B. 24 kHz .

C. 50 kHz .

D. 48 kHz .

Câu 15: Cho một mạch dao động điện từ gồm một tụ điện C và một cuộn cảm L. Bỏ qua điện trở thuần của mạch. Nếu thay C bởi các tụ điện C_1, C_2 ($C_1 > C_2$) mắc nối tiếp thì tần số dao động riêng của mạch là $f_{nt} = 12,5 \text{ Hz}$, còn nếu thay bởi hai tụ mắc song song thì tần số dao động riêng của mạch là $f_{ss} = 6 \text{ Hz}$. Xác định tần số dao động riêng của mạch khi thay C bởi C_1 ?

A. $f = 10 \text{ MHz}$.

B. $f = 9 \text{ MHz}$.

C. $f = 8 \text{ MHz}$.

D. $f = 7,5 \text{ MHz}$.

Câu 16: Một mạch dao động điện từ gồm một cuộn dây thuần cảm có độ tự cảm L và hai tụ điện C_1 và C_2 . Khi mắc cuộn dây riêng với từng tụ C_1 và C_2 thì chu kỳ dao động của mạch tương ứng là $T_1 = 3 \text{ (ms)}$ và $T_2 = 4 \text{ (ms)}$. Chu kỳ dao động của mạch khi mắc đồng thời cuộn dây với C_1 song song C_2 là

A. $T_{ss} = 5 \text{ (ms)}$.

B. $T_{ss} = 11 \text{ (ms)}$.

C. $T_{ss} = 7 \text{ (ms)}$.

D. $T_{ss} = 10 \text{ (ms)}$.

Câu 17: Một mạch dao động điện từ có cuộn cảm không đổi L. Nếu thay tụ điện C bởi các tụ điện C_1, C_2, C_1 nối tiếp C_2, C_1 song song C_2 thì chu kỳ dao động riêng của mạch lần lượt là $T_1, T_2, T_{nt} = 4,8 \text{ (}\mu\text{s)}$, $T_{ss} = 10 \text{ (}\mu\text{s)}$. Hãy xác định T_1 , biết $T_1 > T_2$?

A. $T_1 = 9 \text{ (}\mu\text{s)}$.

B. $T_1 = 8 \text{ (}\mu\text{s)}$.

C. $T_1 = 10 \text{ (}\mu\text{s)}$.

D. $T_1 = 6 \text{ (}\mu\text{s)}$.

Câu 18: Một mạch dao động điện từ, tụ điện $C = 40 \text{ nF}$, thì mạch có tần số $2 \cdot 10^4 \text{ Hz}$. Để mạch có tần số 10^4 Hz thì phải mắc thêm tụ C' có giá trị

A. $C' = 120 \text{ nF}$ nối tiếp với tụ trước.

B. $C' = 120 \text{ nF}$ song song với tụ trước.

C. $C' = 40 \text{ nF}$ nối tiếp với tụ trước.

D. $C' = 40 \text{ nF}$ song song với tụ trước.